

ΑΡΧΑΙΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΑ ΘΕΜΑΤΑ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ 2024

Διδαγμένο κείμενο

A1.

1. **Λάθος:** «ἵνα μὴ κατὰ πόλεις μηδὲ δήμους οἰκῶμεν ἰδίοις ἕκαστοι διωρισμένοι δικαίοις»
2. **Σωστό:** «ὥσπερ ἀγέλης συννόμου νόμῳ κοινῶ συντρεφομένης.»
3. **Λάθος:** «Οὐ γάρ, ὡς Ἀριστοτέλης συνεβούλευεν αὐτῷ ... πολέμων πολλῶν καὶ φυγῶν ἐνέπλησε καὶ στάσεων ὑπούλων τὴν ἡγεμονίαν»
4. **Σωστό:** «οὐς τῷ λόγῳ μὴ συνῆγε τοῖς ὅπλοις βιαζόμενος»
5. **Λάθος:** «προσέταξεν.. ἄλλοφύλους δὲ τοὺς πονηροὺς»

B1.

Στο απόσπασμα *Περὶ Ἀλεξάνδρου τύχης καὶ ἀρετῆς* ο Πλούταρχος προσπαθεῖ να συνδέσει το ἔργο του Ἀλέξανδρου με τη στωικὴ διδασκαλία για την οἰκουμενικὴ (κοσμικὴ) πόλη, γι' αὐτὸ αναφέρει επιγραμματικὰ τις διάφορες πλευρὲς τῆς πολιτικῆς του Ἀλέξανδρου. Ἰδιαίτερη ἔμφαση δίνει στην προβολὴ τῆς πεποίθησης πως με την εκστρατεία του ο Ἀλέξανδρος εκπλήρωνε μια **θεϊκὴ ἀποστολή** («ἤκειν θεόθεν») που περιελάμβανε τα εξῆς: **α) τὴν ἐπιβολὴ μίας οἰκουμενικῆς τάξης πραγμάτων (κοινὸς ἀρμοστής) καὶ β) τὴ συμφιλίωση ὅλων των λαῶν (διαλλακτῆς τῶν ὄλων).** Δηλαδή, ο Πλούταρχος θεωροῦσε πως ο Ἀλέξανδρος οραματιζόταν ἕνα οἰκουμενικὸ κράτος, ὅπου οἱ λαοὶ θα ζούσαν ἰσότημα καὶ δεν θα αισθάνονταν κάποιοι ὅτι ἦταν υποταγμένοι σε ἄλλους, πράγμα που θα γεννοῦσε ἐξεγέρσεις καὶ συνωμοσίες ἀπὸ τὴ μία πλευρά, ἀλλὰ καὶ τιμωρητικὲς συμπεριφορὲς ἀπὸ τὴν πλευρά του κατακτητῆ. Μάλιστα, στόχευε στην επέκταση καὶ σταθεροποίηση τῆς κυριαρχίας του με τις ἀκόλουθες ἐνέργειες: τὴν **εἰρηνικὴ ἔνταξη των φυλῶν καὶ των λαῶν** που

συναντούσε κατά την εκστρατεία του, αλλά και τη **χρήση της δύναμης των όπλων** για όσους δεν έπειθε με τα λόγια να ενωθούν μαζί του χωρίς αντίσταση (**συνήγε τοῖς ὅπλοις βιαζόμενος**). Δεν παρέλειψε την **ενσωμάτωση των κατακτημένων λαών στο κράτος του**, μέσα από μια προσπάθεια πολιτισμικής συνένωσης με **ανάμειξη των ηθών και εθίμων**, ώστε όλοι μαζί να συναποτελέσουν ένα αρμονικό σύνολο, στο οποίο ο καθένας θα είχε τη θέση του, **ανάμειξη των διαφορετικών τρόπων ένδυσης («κοινὰς ἐσθῆτας»)** και **διατροφής («κοινὰς τραπέζας»)**, καθώς και **ενθάρρυνση ή οργάνωση μεικτών γάμων**, οι οποίοι αποτέλεσαν ένα καταλυτικό μέσο για τη συμφιλίωση Ελλήνων και Περσών. Τέλος, εισήγαγε μια **νέα αντίληψη για την πατρίδα: πατρίδα τους θα ήταν η οικουμένη**, και όχι μόνο η πόλη από την οποία προέρχονταν (**«πατρίδα μὲν τὴν οἰκουμένην»**).

Η αγάπη προς την πατρίδα συνεχίζει να θεωρείται βασικό καθήκον, ωστόσο ήδη οι Κυνικοί επαναπροσδιορίζουν τη σημασία του όρου. Καθώς το άτομο δεν προσδένεται ούτε περιορίζεται στην πόλη και τον τόπο του, ο όρος διευρύνεται, για να συμπεριλάβει ολόκληρο τον κόσμο. Η αντίληψη ότι υπάρχει ουσιαστική και φυσική σύνδεση του καθενός με την ανθρωπότητα, η προτεραιότητα της ανθρώπινης ιδιότητας, είναι η βάση του στωικού κοσμοπολιτισμού. Ο Αλέξανδρος παρουσιάζεται εδώ σαν να έχει σχεδιάσει και εφαρμόσει ένα πρόγραμμα πολιτισμικής ομογενοποίησης. Πάντως, ο νέος ελληνιστικός κόσμος που προέκυψε από την εκστρατεία του Αλέξανδρου ανέδειξε καινούριες αξίες, που υπονόμισαν τις αξίες των πόλεων – κρατών. Και στο ηθικό – πολιτικό επίπεδο, η ηθική του δασκάλου του Αλέξανδρου, του Αριστοτέλη, αντιστοιχούσε στη μικρή κλίμακα μιας πόλης και όχι στην αναδυόμενη οικουμένη.

Επομένως, ο Πλούταρχος εξυμνεί καταφανώς τον Αλέξανδρο. Διατυπώνει την άποψη πως ο Αλέξανδρος με το έργο του έκανε πράξη τη θεωρητική σύλληψη του Ζήνωνα – αν και γνωρίζουμε πως αυτό αποτελεί αναχρονισμό, μιας και η δράση του Ζήνωνα ξεκίνησε 23 χρόνια μετά τον θάνατο του Αλέξανδρου. Στόχος του Πλουτάρχου μάλλον ήταν να απαντήσει σε όσους υποτιμούσαν το έργο του Αλέξανδρου, θεωρώντας πως ήταν προϊόν συγκυριών και εύνοιας της τύχης. Κατά τον Πλούταρχο, αντίθετα, το μεγαλειώδες αυτό έργο ήταν προϊόν της αρετής, του οράματος και των ικανοτήτων ενός χαρισματικού και αξεπέραστου ηγέτη.

B2.

Στο **Παράλληλο κείμενο του Μάρκου Αυρήλιου** δίνεται έμφαση στους φυσικούς νόμους που διέπουν το σύνολο καθώς και στο συμφέρον του

συνόλου, κάτι που είναι διακριτό και στην Πολιτεία του Ζήνωνα, στην οποία κυριαρχεί ο κοινός τρόπος ζωής και οργάνωσης βάσει ενός νόμου κοινού.

Ο Μάρκος Αυρήλιος καταγράφει αρχικά στους στοχασμούς του το αξίωμα της υπακοής σε νόμους φυσικούς («**Είμαι μέρος ενός συνόλου που υπακούει σε φυσικούς νόμους**»). Έπειτα, εντοπίζει τη συγγένεια που χαρακτηρίζει το μέρος του συνόλου με τα υπόλοιπα ομοειδή μέρη που το απαρτίζουν («**με συνδέει μια συγγένεια με τα ομοειδή μέρη**»). Αυτό σημαίνει πως τίποτα δεν ζημιώνει το μέρος, αν ωφελείται το σύνολο, γεγονός που προκαλεί ικανοποίηση στο μέρος, καθώς συνδέεται με δεσμούς συγγένειας με τους υπόλοιπους («**Και εφ' όσον με συνδέει ένα είδος συγγένειας με τους συνανθρώπους μου δεν θα πράξω τίποτε το ακοινώνητο**»). Το κοινωνικό συμφέρον προέχει, ώστε η ζωή να ρέει με αρμονία, ενώ ο πολίτης λειτουργεί ωφέλιμα για τους συμπολίτες του και απολαμβάνει τις τιμές της πόλης («**μένει ευχαριστημένος με όσα του απονέμει η πολιτεία.**»).

Στο απόσπασμα του κειμένου αναφοράς, ο Πλούταρχος αναφέρει πως στην Πολιτεία του Ζήνωνα οι πολίτες δεν ζουν χωρισμένοι σε πόλεις ή δήμους αλλά θεωρούνται όλοι συνδημότες και συμπολίτες («**πάντας ανθρώπους ήγώμεθα δημότας και πολίτας**»). Μάλιστα, υπάρχει ένας κοινός βίος, ένας τρόπος ζωής ίδιος για όλους, και μια τάξη, όπως σε μια αγέλη ζώων που τρέφεται από κοινού («**εἷς δὲ βίος ἢ καὶ κόσμος, ὥσπερ ἀγέλης συννόμου νόμῳ κοινῶ συντρεφομένης**»). Αυτά έγραψε ο φιλόσοφος, αναπλάθοντας ένα όνειρο για μια ευνομούμενη πολιτεία («**Τοῦτο Ζήνων μὲν ἔγραψεν ὥσπερ ὄναρ ἢ εἰδῶλον εὐνομίας φιλοσόφου καὶ πολιτείας ἀνατυπωσάμενος**»).

Όπως διαπιστώνεται από τα παραπάνω, **το πρώτο κοινό στοιχείο** των δυο κειμένων αφορά **τον κοινό τρόπο ζωής** για όλους μέσα σε ένα ευρύτατο σύνολο πολιτών **που διέπεται από τον φυσικό νόμο**, ο οποίος δεν συνιστά εξωτερική επιβολή αλλά θεμελιώνει τη φυσική και ηθική τάξη των πραγμάτων. **Το δεύτερο κοινό στοιχείο** αποτελεί **η εξέχουσα σημασία του συμφέροντος του συνόλου**, το οποίο δεν απειλείται από τις ατομικές παρορμήσεις, συνεπώς **επιτυγχάνεται η ευνομία της πόλης** που στηρίζεται στην καλή λειτουργία του συνόλου με τη σύμπνοια των μερών.

Όπως ο Πλάτων στη δική του Πολιτεία, με την οποία αναπόφευκτα θα συγκρινόταν οποιαδήποτε άλλη, έτσι και ο Στωικός Ζήνων κάνει τη δική του, εναλλακτική, πολιτική πρόταση για την ιδανική πολιτεία, στο πλαίσιο όμως μιας εποχής που διαρκώς αλλάζει. Πρόκειται, ίσως, για μία κοινότητα σοφών και ενάρετων ανθρώπων, όπου η ιδιότητα του πολίτη είναι μία μόνο πτυχή της ηθικής προσωπικότητας. Σε αυτήν την πολιτεία ύψιστη αξία θεωρείται η ευνομία. Η ευνομία αποτελούσε μόνιμο αίτημα στη θεωρία και την πρακτική της ελληνικής αρχαιότητας. Στους Στωικούς, ο νόμος είναι ουσιαστικό στοιχείο της πόλης, η οποία ορίζεται ως ένα «πλήθος ανθρώπων που διοικούνται από

τον νόμο» (Κλήμης Αλεξανδρεύς, Στρωματεῖς, 4.26), τον φυσικό νόμο που ισχύει για όλα τα πράγματα. Ο ηγέτης αυτής της κοσμοπόλης πρέπει να γνωρίζει τα αγαθά και τα κακά, να κατέχει το κύριο πολιτικό αγαθό, την αρετή, και να αναλαμβάνει πολλαπλούς ρόλους (κυβερνήτης, δικαστικός, παιδαγωγός κ.ά.), ώστε να διασφαλιστεί η ευνομία. Παρόμοιες απόψεις, επομένως, εντοπίζονται και στον Μάρκο Αυρήλιο που αναδεικνύει εξίσου αυτήν την κοινότητα με συλλογικές αξίες καθώς και τη σημασία της εύρυθμης λειτουργίας της.

B3.

- α) ένταση
- β) προαιρετική
- γ) κράση
- δ) πληθυσμού
- ε) χρήση

B4.

- 1γ
- 2α
- 3β
- 4α
- 5α

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ ΒΑΚΑΛΗ

Αδίδακτο κείμενο**Γ1.**

Οι (Αθηναίοι) αρχηγοί στην Σάμο, και ιδιαίτερα ο Θρασύβουλος, ο οποίος είχε πάντα την ίδια άποψη, όταν άλλαξε την πολιτική κατάσταση, ώστε να/ για να φέρει (δηλαδή) πίσω από την εξορία τον Αλκιβιάδη, στο τέλος, συγκαλώντας Εκκλησία/συνέλευση, έπεισε τους περισσότερους στρατιώτες και, όταν αυτοί ψήφισαν για τον Αλκιβιάδη την επαναφορά του από την εξορία και την αμνηστία του, (ο Θρασύβουλος) έπλευσε/πήγε με πλοίο εκεί που ήταν ο Τισσαφέρνης και έφερε πίσω στην Σάμο τον Αλκιβιάδη, επειδή θεωρούσε ότι μόνη σωτηρία ήταν αν μεταστρέψει τον Τισσαφέρνη από τους Πελοποννήσιους προς τους ίδιους (τους Αθηναίους)/(ή να τους αποσπάσει τον Τισσαφέρνη από τους Πελοποννήσιους).

Γ2.

Στο απόσπασμα από το έργο του **Θουκυδίδη** **Ίστορία**, Θ81. 1-2, γίνεται λόγος για την επιστροφή του Αλκιβιάδη από την εξορία μετά την ανταρσία των δημοκρατικών του αθηναϊκού στόλου ο οποίος βρισκόταν στη Σάμο. Στην συνέλευση που πραγματοποιήθηκε, αφότου ο Θρασύβουλος έφερε πίσω στη Σάμο τον Αλκιβιάδη, ο τελευταίος διατύπωσε παράπονα για την εξορία του. Επέμεινε ιδιαίτερα στην επιρροή που ασκούσε ο ίδιος στον Τισσαφέρνη («**καὶ ὑπερβάλλων ἐμεγάλυνε τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν παρὰ τῷ Τισσαφέρνει**»). Σκοπός της ενέργειάς του αυτής ήταν να φοβίσει τους ολιγαρχικούς της Αθήνας («**ἵνα οἱ τε οἴκοι τὴν ὀλιγαρχίαν ἔχοντες φοβοῖντο αὐτὸν**») και να διαλυθούν γρήγορα οι ολιγαρχικές οργανώσεις («**καὶ μᾶλλον αἱ ξυνωμοσῖαι διαλυθεῖεν**»). Επιπλέον επεδίωκε να ενισχύσει την επιβολή του στους στρατιώτες της Σάμου και ταυτόχρονα να τους ενθαρρύνει («**καὶ οἱ ἐν τῇ Σάμῳ τιμωτέρων τε αὐτὸν ἄγοιεν καὶ αὐτοὶ ἐπὶ πλέον θαρσοῖεν**»). Πίστευε πως με αυτόν τον τρόπο οι εχθροί θα άρχιζαν να αμφιβάλλουν για τον Τισσαφέρνη με αποτέλεσμα να χάσουν τις ελπίδες τους («**οἱ τε πολέμιοι τῷ Τισσαφέρνει ὡς μάλιστα διαβάλλοιντο καὶ [ἀπὸ] τῶν ὑπαρχουσῶν ἐλπίδων ἐκπίπτοιεν**»).

Γ3.α.

τοῖς πλήθεσι

τήν ιδιαιτέραν / ιδιωτέραν

τά πλείστα

ὕμᾱς αὐτάς
τῶν ὑπαρχόντων
τῆ ἔλπίδι

Γ3.β.

πέπεικε
ἐψηφισμένων
πεπλευκῶς
κατῆχε(ν)/καταγήοχε(ν)

Γ4. α.

τά πράγματα: αντικείμενο του ρήματος «μετέστησε»

ἄδειαν: αντικείμενο στη μετοχή «ψηφισαμένων»

ὡς τον Τισσαφέρην: εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός που δηλώνει κατεύθυνση σε πρόσωπο στο «πλεύσας»

ἐκκλησίας: υποκείμενο της γενικής απόλυτης μετοχής «γενομένης»

τῶν μελλόντων: επιθετική μετοχή ως γενική αντικειμενική στο «ἐλπίδας»

οἴκοι: επιρρηματικός προσδιορισμός που δηλώνει στάση σε τόπο στο «ἔχοντες» < «φοβοῖντο»

τῷ Τισσαφέρνει: δοτική αντικειμενική στο «οἷ τε πολέμοιοι»

Γ4.β.

πλεύσας: επιρρηματική χρονική μετοχή ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο «κατῆγεν», συνημμένη στο υποκείμενο του ρήματος «Θρασύβουλος», εκφράζει το προτερόχρονο.

Ανάλυση σε δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση που εκφράζει το προτερόχρονο: ἐπεὶ/ἐπειδὴ Θρασύβουλος ἔπλευσε (ἐπεὶ + οριστική αορίστου)

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ ΒΑΚΑΛΗ